ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τρίτο τμήμα)

της 9ης Οκτωβρίου 2008 *

Στην υπόθεση C-404/07,

με αντικείμενο αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 35 ΕΕ, που υπέβαλε το Fővárosi Bíróság (Ουγγαρία) με απόφαση της 6ης Ιουλίου 2007, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 27 Αυγούστου 2007, στο πλαίσιο της ποινικής διαδικασίας που κίνησε ο

Győrgy Katz

κατά

του **István Roland Sós,**

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τρίτο τμήμα),

συγκείμενο από τους A. Rosas, πρόεδρο τμήματος, J. N. Cunha Rodrigues (εισηγητή), J. Klučka, P. Lindh και A. Arabadjiev, δικαστές,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ουγγρική.

γενική εισαγγελέας: J. Kokott
γραμματέας: B. Fülöp, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 19ης Ιουνίου 2008,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

— ο G. Katz, εκπροσωπούμενος από τον L. Kiss, ügyvéd,

— ο I. Sós, εκπροσωπούμενος από τον L. Helmeczy, ügyvéd,

— η Ουγγρική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους J. Fazekas, R. Somssich και K. Szíjjártó,

— η Αυστριακή Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον E. Riedl,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τους R. Troosters και B. Simon,

αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις της κατά τη συνεδρίαση της 10ης Ιουλίου 2008,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία των άρθρων 2 και 3 της αποφάσεως-πλαισίου 2001/220/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 15ης Μαρτίου 2001, σχετικά με το καθεστώς των θυμάτων σε ποινικές διαδικασίες (ΕΕ L 82, σ. 1, στο εξής: απόφαση-πλαίσιο).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας που κινήθηκε από τον G. Katz, ο οποίος ασκεί δίωξη ως ιδιώτης υποκαθιστών τον εισαγγελέα κατά του I. Sós, για το αδίκημα της απάτης.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ενώσεως

3 Σύμφωνα με την τέταρτη αιτιολογική σκέψη της αποφάσεως-πλαισίου:

«Τα κράτη μέλη θα πρέπει να προσεγγίσουν τις νομοθετικές και κανονιστικές διατάξεις τους, στον βαθμό που απαιτείται, προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος παροχής, στα θύματα από εγκληματικές πράξεις, υψηλού επιπέδου προστασίας, ανεξαρτήτως του κράτους μέλους στο οποίο ευρίσκονται.»

4 Σύμφωνα με το άρθρο 1 της αποφάσεως-πλαισίου, για τους σκοπούς της απόφασης-πλαισίου, νοούνται ως:

«α) "θύμα": το φυσικό πρόσωπο το οποίο υπέστη ζημία, συμπεριλαμβανομένης σωματικής ή ψυχικής βλάβης, συγκινησιακής δοκιμασίας ή οικονομικής απώλειας, που προκαλείται απευθείας από πράξεις ή παραλείψεις που παραβιάζουν την ποινική νομοθεσία ενός κράτους μέλους

[…]»

5 Το άρθρο 2 της αποφάσεως-πλαισίου ορίζει:

«1. Κάθε κράτος μέλος παρέχει στα θύματα ουσιαστικό και κατάλληλο ρόλο στο πλαίσιο του συστήματος της ποινικής του δικαιοσύνης. Εξακολουθεί να καταβάλλει κάθε προσπάθεια προκειμένου να διασφαλίσει στα θύματα μεταχείριση που βασίζεται στον οφειλόμενο σεβασμό της αξιοπρέπειάς τους κατά τη διαδικασία και αναγνωρίζει τα δικαιώματα και τα έννομα συμφέροντά τους, ιδίως στο πλαίσιο της ποινικής διαδικασίας.

2. Κάθε κράτος μέλος διασφαλίζει ότι τα ιδιαιτέρως ευάλωτα θύματα μπορούν να τυγχάνουν ειδικής μεταχείρισης, που ανταποκρίνεται με τον καλύτερο τρόπο στην κατάστασή τους.»

6 Το άρθρο 3 της αποφάσεως-πλαισίου ορίζει:

«Κάθε κράτος μέλος κατοχυρώνει τη δυνατότητα των θυμάτων να ακούονται κατά τη διαδικασία και να προσκομίζουν αποδεικτικά στοιχεία.

Κάθε κράτος μέλος λαμβάνει τα αναγκαία μέτρα ώστε να εξασφαλίζει ότι οι αρχές του εξετάζουν τα θύματα μόνον καθόσον είναι αναγκαίο για τους σκοπούς της ποινικής διαδικασίας.»

7 Σύμφωνα με το άρθρο 5 της αποφάσεως-πλαισίου:

«Κάθε κράτος μέλος λαμβάνει τα αναγκαία μέτρα ώστε να μειώσει όσο το δυνατόν περισσότερο τις τυχόν δυσχέρειες επικοινωνίας που επηρεάζουν την κατανόηση ή τη συμμετοχή των θυμάτων τα οποία έχουν την ιδιότητα του μάρτυρα ή του διαδίκου, κατά τα σχετικά στάδια της οικείας ποινικής διαδικασίας, σε βαθμό συγκρίσιμο με τα μέτρα του αυτού είδους που λαμβάνει όσον αφορά τους κατηγορούμενους.»

8 Το άρθρο 7 της αποφάσεως-πλαισίου προβλέπει:

«Κάθε κράτος μέλος, σύμφωνα με τις ισχύουσες εθνικές διατάξεις, παρέχει στα θύματα που έχουν την ιδιότητα διαδίκου ή μάρτυρα τη δυνατότητα απόδοσης των δαπανών τις οποίες πραγματοποίησαν λόγω της νόμιμης συμμετοχής τους σε ποινική διαδικασία.»

9 Σύμφωνα με την ανακοίνωση σχετικά με τις δηλώσεις της Γαλλικής Δημοκρατίας και της Δημοκρατίας της Ουγγαρίας όσον αφορά την αποδοχή εκ μέρους τους της αρμοδιότητας του Δικαστηρίου να αποφαίνεται με προδικαστικές αποφάσεις επί των πράξεων που αναφέρονται στο άρθρο 35 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, η οποία δημοσιεύθηκε στην *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης* στις 14 Δεκεμβρίου 2005 (ΕΕ L 327, σ. 19), η Δημοκρατία της Ουγγαρίας προέβη σε δήλωση κατά το άρθρο 35, παράγραφος 2, ΕΕ, με την οποία αποδέχθηκε την αρμοδιότητα του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων να αποφαίνεται σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο άρθρο 35, παράγραφος 3, στοιχείο α΄, ΕΕ.

10 Ωστόσο, σύμφωνα με την απόφαση της Ουγγρικής Κυβερνήσεως (kormányhatározat) 2088/2003 (V. 15.), περί δηλώσεως σχετικά με τη διαδικασία υποβολής αιτήσεως προς το Δικαστήριο για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως, της 15ης Μαΐου 2003, «η Δημοκρατία της Ουγγαρίας δηλώνει, βάσει του άρθρου 35, παράγραφος 2, ΕΕ, ότι

αποδέχεται την αρμοδιότητα του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, σύμφωνα με το άρθρο 35, παράγραφος 3, στοιχείο β΄, ΕΕ».

11 Όπως προκύπτει από την ανακοίνωση σχετικά με τις δηλώσεις της Δημοκρατίας της Ουγγαρίας, της Δημοκρατίας της Λετονίας, της Δημοκρατίας της Λιθουανίας και της Δημοκρατίας της Σλοβενίας όσον αφορά την αποδοχή εκ μέρους τους της αρμοδιότητας του Δικαστηρίου να αποφαίνεται με προδικαστικές αποφάσεις επί των πράξεων που αναφέρονται στο άρθρο 35 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, που δημοσιεύθηκε στην *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης* στις 14 Μαρτίου 2008 (ΕΕ L 70, σ. 23), η Δημοκρατία της Ουγγαρίας απέσυρε την προηγούμενη δήλωσή της και «δήλωσε ότι αποδέχεται την αρμοδιότητα του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 35, παράγραφος 2, και του άρθρου 35, παράγραφος 3, στοιχείο β΄, της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση».

Η εθνική νομοθεσία

12 Το άρθρο 28, παράγραφος 7, του νόμου XIX του 1998, περί Ποινικής Δικονομίας (Büntetőeljárásról szóló 1998 évi XIX. törvény) ορίζει τα εξής:

«Τηρουμένων των προϋποθέσεων του παρόντος νόμου, η εισαγγελική αρχή ασκεί δίωξη και, εκτός από την περίπτωση ιδιώτη κατήγορου ή υποκαταστάσεως του δημόσιου κατήγορου από ιδιώτη, ασκεί τη δίωξη ενώπιον του δικαστηρίου ή αποφασίζει να παραπέμψει την υπόθεση σε διαιτησία, να αναστείλει τη δίωξη ή να την παύσει εν μέρει. Η εισαγγελική αρχή μπορεί να παύσει οριστικά την ποινική δίωξη ή να τροποποιήσει το κατηγορητήριο. Μπορεί να εξετάσει τον φάκελο της δικογραφίας κατά τη διάρκεια της δίκης. Έχει δικαίωμα να υποβάλλει προτάσεις για οποιοδήποτε θέμα ανακύψει στο πλαίσιο της δίκης που εκκρεμεί ενώπιον του δικαστηρίου.»

13 Το άρθρο 31, παράγραφος 1, του ίδιου νόμου προβλέπει:

«Δεν μπορεί να ενεργήσει ως εισαγγελέας σε ποινική υπόθεση:

[…]

β) όποιος συμμετέχει ή έχει συμμετάσχει στη διαδικασία ως […] θύμα, ως ιδιώτης κατήγορος, ως ιδιώτης υποκαταστήσας τον δημόσιο κατήγορο, ως πολιτική αγωγή ή ως μηνυτής ή ως εκπρόσωπός τους ή ακόμη κάθε συγγενικό πρόσωπο ενός από τα ανωτέρω πρόσωπα,

γ) όποιος συμμετέχει ή έχει συμμετάσχει στη διαδικασία ως μάρτυρας ή ως πραγματογνώμων ή τεχνικός σύμβουλος,

[…]»

14 Το άρθρο 51, παράγραφος 1, του εν λόγω νόμου ορίζει το θύμα ως τον φορέα των δικαιωμάτων ή έννομων συμφερόντων που εθίγησαν ή τέθηκαν σε κίνδυνο εξαιτίας του ποινικού αδικήματος. Βάσει της παραγράφου 2 του ίδιου άρθρου, το θύμα έχει τα εξής δικαιώματα:

«α) να είναι παρόν στις διαδικαστικές πράξεις και να εξετάζει τα διαδικαστικά έγγραφα που το αφορούν, εκτός αν ο νόμος ορίζει άλλως,

β) να υποβάλλει προτάσεις και παρατηρήσεις σε οποιοδήποτε στάδιο της διαδικασίας,

γ) να ενημερώνεται από το δικαστήριο, την εισαγγελία και την ανακριτική αρχή σχετικά με τα δικονομικά του δικαιώματα και τις δικονομικές του υποχρεώσεις,

δ) να ασκεί κάθε ένδικο μέσο στις περιπτώσεις που προβλέπονται από τον παρόντα νόμο.»

15 Σύμφωνα με το άρθρο 53, παράγραφος 1, του νόμου ΧΙΧ του 1998:

«Το θύμα μπορεί να υποκαταστήσει τον δημόσιο κατήγορο στις περιπτώσεις που προβλέπονται από τον παρόντα νόμο, εφόσον:

α) η εισαγγελική ή η ανακριτική αρχή αποφασίσει να μην κινήσει την ποινική δίωξη ή να θέσει την υπόθεση στο αρχείο,

β) η εισαγγελική αρχή απαγγείλει ορισμένες μόνον από τις κατηγορίες,

γ) η εισαγγελική αρχή παύσει οριστικά την ποινική δίωξη,

δ) η εισαγγελική αρχή, μετά την περάτωση της ανακρίσεως, δεν διαπιστώσει την ύπαρξη αυτεπαγγέλτως διωκόμενης πράξεως και, ως εκ τούτου, δεν κινήσει ποινική δίωξη ή —μετά από ανάκριση που διατάχθηκε στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας που κινήθηκε από ιδιώτη— αποφασίσει να μην κινήσει η ίδια τη δίωξη,

ε) η εισαγγελική αρχή παύσει οριστικά την ποινική δίωξη κατά τη διάρκεια της διαδικασίας, επειδή κρίνει ότι το αδίκημα δεν διώκεται αυτεπαγγέλτως.»

16 Το άρθρο 236 του εν λόγω νόμου ορίζει:

«Αν ο παρών νόμος δεν ορίζει άλλως, ο ιδιώτης που υποκαθιστά τον εισαγγελέα ασκεί, στο πλαίσιο της ένδικης διαδικασίας, τα δικαιώματα του εισαγγελέα, συμπεριλαμβανομένης της προτάσεως επιβολής στον κατηγορούμενο περιοριστικών ή στερητικών της ελευθερίας του μέτρων. Ο ιδιώτης που υποκαθιστά τον εισαγγελέα δεν μπορεί να προτείνει την αφαίρεση από τον κατηγορούμενο της γονικής μέριμνας.»

17 Το άρθρο 343, παράγραφος 5, του ίδιου νόμου ορίζει:

«Ο ιδιώτης που υποκαθιστά τον εισαγγελέα δεν μπορεί να διευρύνει το κατηγορητήριο.»

Τα πραγματικά περιστατικά και το προδικαστικό ερώτημα

18 Στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας που κινήθηκε ενώπιον του Fővárosi Bíróság από τον G. Katz, ο οποίος ενεργεί ως ιδιώτης που υποκαθιστά τον εισαγγελέα, κατά του I. Sós, ο τελευταίος κατηγορείται ότι διέπραξε το αδίκημα της απάτης που προβλέπεται στο άρθρο 318, παράγραφος 1, του ουγγρικού Ποινικού Κώδικα (Büntető törvénykönyv), απάτης που προξένησε στον G. Katz ιδιαιτέρως σοβαρή ζημία κατά την έννοια της παραγράφου 6, στοιχείο a, του άρθρου αυτού. Η εν λόγω ποινική διαδικασία κινήθηκε κατόπιν της αποφάσεως της εισαγγελικής αρχής να θέσει την υπόθεση στο αρχείο.

19 Η ποινική δίωξη που ασκείται από ιδιώτη που υποκαθιστά την εισαγγελική αρχή αποτελεί ιδιαίτερη μορφή ασκήσεως ποινικής διώξεως που προβλέπεται από την ουγγρική ποινική δικονομία. Πέραν των διώξεων που ασκεί η εισαγγελική αρχή, η ουγγρική νομοθεσία επιτρέπει στο θύμα ορισμένων ήσσονος σημασίας αξιόποινων πράξεων να ασκεί δίωξη: πρόκειται για την «άσκηση δίωξης από ιδιώτη» («magánvád»). Η «άσκηση δίωξης από ιδιώτη που υποκαθιστά τον δημόσιο κατήγορο» («pótmagánvád»), περί της οποίας πρόκειται στην κύρια δίκη, αποτελεί τον τρίτο τρόπο άσκησης διώξεως, που επιτρέπει στο θύμα αξιόποινης πράξης να κινήσει τη διαδικασία, ιδίως όταν η εισαγγελική αρχή παύσει οριστικά την ποινική δίωξη. Η ποινική δίωξη που ασκείται από ιδιώτη και η ποινική δίωξη που ασκείται από ιδιώτη που υποκαθιστά τον δημόσιο κατήγορο δεν πρέπει να συγχέονται με την παράσταση πολιτικής αγωγής.

20 Το αίτημα του G. Katz να κληθεί και να εξεταστεί ως μάρτυρας, ενώ είναι το θύμα, στο πλαίσιο της εν λόγω άσκησης δίωξης από ιδιώτη που υποκαθιστά τον δημόσιο κατήγορο απορρίφθηκε από το Fővárosi Bíróság, το οποίο αποφάνθηκε επί του προταθέντος μέσου αποδείξεως και περάτωσε τη συζήτηση επ' αυτού.

21 Κατά την προφορική ανάπτυξη των αιτημάτων του ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, ο G. Katz προέβαλε ότι το αιτούν δικαστήριο, αρνούμενο να εξετάσει ως μάρτυρα το θύμα, το οποίο έχει υποκαταστήσει τον εισαγγελέα, παραβίασε τις αρχές της δίκαιης δίκης και της ισότητας των όπλων που κατοχυρώνονται από τη Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, που υπογράφηκε στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950 (στο εξής: ΕΣΔΑ). Υποστήριξε ακόμη ότι υπέστη επίσης βλάβη κατά τη διάρκεια της ανάκρισης από το γεγονός ότι η ανακριτική αρχή δεν συμμορφώθηκε ως όφειλε προς την υποχρέωσή της

να διαλευκάνει την υπόθεση, ενώ ο θεσμός της υποκαταστάσεως της εισαγγελικής αρχής από ιδιώτη έχει ακριβώς ως σκοπό τη θεραπεία της κατάστασης αυτής, προκειμένου, διά της αυτοπρόσωπης εμφανίσεως και καταθέσεως του θύματος, να καταστεί δυνατή η εξακρίβωση της αλήθειας και η αποκατάσταση της ζημίας του θύματος. Ειδάλλως, κατά τον G. Katz, το θύμα βρίσκεται σε μειονεκτική θέση σε σχέση με τον κατηγορούμενο.

22 Το αιτούν δικαστήριο, σε μεταγενέστερη επ' ακροατηρίου συζήτηση, που διεξήχθη στις 6 Ιουλίου 2007, διέταξε την επανάληψη της αποδεικτικής διαδικασίας. Επισήμανε ότι, μολονότι το άρθρο 236 του νόμου XIX του 1998 εισάγει εξαίρεση από την απαγόρευση να ενεργεί ο ιδιώτης κατήγορος που υποκαθιστά τον εισαγγελέα ως εισαγγελέας, καμία διάταξη του ίδιου νόμου δεν εισάγει εξαίρεση από την απαγόρευση του άρθρου 31, παράγραφος 1, του εν λόγω νόμου, σύμφωνα με την οποία ο μάρτυρας δεν μπορεί να ενεργήσει ως εισαγγελέας. Το Fővárosi Bíróság συνήγαγε το συμπέρασμα ότι ο ιδιώτης που ασκεί δίωξη υποκαθιστών τον εισαγγελέα δεν μπορεί να εξεταστεί ως μάρτυρας στο πλαίσιο μιας τέτοιας ποινικής δίκης. Όσον αφορά την ποινική διαδικασία που κινείται από ιδιώτη, ο εν λόγω νόμος περιλαμβάνει ρητή διάταξη δυνάμει της οποίας ο ιδιώτης κατήγορος μπορεί να εξεταστεί ως μάρτυρας. Μολονότι υπάρχει αδιαμφισβήτητα ομοιότητα μεταξύ της φύσεως της ποινικής διαδικασίας που κινείται από ιδιώτη και της φύσεως της διαδικασίας στην οποία ο ιδιώτης υποκαθιστά τον εισαγγελέα, δεν μπορούν, ελλείψει κανόνων παραπομπής, να εφαρμοστούν οι ίδιοι κανόνες στα δύο αυτά διαφορετικά είδη διαδικασίας.

23 Το Fővárosi Bíróság διαπιστώνει ότι ο Ούγγρος νομοθέτης έχει αναγνωρίσει ότι ο θεσμός της υποκαταστάσεως της εισαγγελικής αρχής από ιδιώτη αποτελεί σημαντικό εργαλείο αντιμετωπίσεως της αδράνειας των δικαστικών αρχών. Είναι, επίσης, αναμφισβήτητο ότι σκοπός του θεσμού αυτού είναι να δώσει την πραγματική δυνατότητα στον ζημιωθέντα να επιτύχει, μέσω υποχρεωτικής διαδικασίας, την έκδοση δικαστικής αποφάσεως. Κάτι τέτοιο, όμως, μπορεί να αποδειχθεί δύσκολο ή και αδύνατο, αν το θύμα που ενεργεί ως ιδιώτης κατήγορος που υποκαθιστά τον εισαγγελέα δεν μπορεί να ακουστεί ως μάρτυρας και να προσκομίσει αποδεικτικά στοιχεία, διά της αυτοπρόσωπης μαρτυρικής του καταθέσεως, παρά το γεγονός ότι, τις περισσότερες φορές, το θύμα γνωρίζει τα προς απόδειξη πραγματικά περιστατικά.

24 Ωστόσο, πρέπει επίσης να αναγνωριστεί ότι ο ιδιώτης που υποκαθιστά τον εισαγγελέα και έχει τις αρμοδιότητές του διαθέτει σημαντικές εξουσίες. Δεδομένου ότι διαθέτει την

εξουσία να υποβάλλει προτάσεις, μπορεί να προσκομίζει αποδεικτικά στοιχεία. Ομοίως, έχει το δικαίωμα να υποβάλλει παρατηρήσεις.

25 Το Fővárosi Bíróság διερωτάται ως προς το περιεχόμενο των εννοιών του «ουσιαστικού και κατάλληλου» ρόλου των θυμάτων και της «δυνατότητας» του θύματος «να ακούεται κατά τη διαδικασία και να προσκομίζει αποδεικτικά στοιχεία», οι οποίες προβλέπονται στα άρθρα 2 και 3, αντίστοιχα, της αποφάσεως-πλαισίου, και επίσης ως προς το αν πρέπει να περιληφθεί σε αυτές η δυνατότητα του εθνικού δικαστηρίου να εξετάσει ως μάρτυρα το θύμα αξιόποινης πράξης στο πλαίσιο ποινικής δίκης στην οποία το θύμα έχει υποκαταστήσει τον εισαγγελέα.

26 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Fővárosi Bíróság, αποφαινόμενο σε πρώτο βαθμό, αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το εξής προδικαστικό ερώτημα:

«Έχουν τα άρθρα 2 και 3 της αποφάσεως-πλαισίου [...] την έννοια ότι το εθνικό δικαστήριο πρέπει να έχει τη δυνατότητα να εξετάσει το θύμα ως μάρτυρα ακόμη και στο πλαίσιο ποινικής δίκης στην οποία το θύμα έχει υποκαταστήσει τον εισαγγελέα;»

Επί του παραδεκτού

27 Όπως προκύπτει από τη σκέψη 10 της παρούσας αποφάσεως, η Δημοκρατία της Ουγγαρίας δήλωσε, με την κυβερνητική απόφαση 2088/2003 της 15ης Μαΐου 2003, ότι αποδέχεται την αρμοδιότητα του Δικαστηρίου να αποφαίνεται ως προς το κύρος και την ερμηνεία των πράξεων που αναφέρονται στο άρθρο 35 ΕΕ σύμφωνα με τους λεπτομερείς τρόπους που προβλέπονται στην παράγραφο 3, στοιχείο β΄, αυτού του

άρθρου. Δεν αμφισβητείται ότι η παρούσα διάταξη περί παραπομπής υποβλήθηκε σύμφωνα με τη δήλωση αυτή, οπότε το Fővárosi Bíróság περιλαμβάνεται στα δικαστήρια που μπορούν να υποβάλλουν προδικαστικά ερωτήματα στο Δικαστήριο βάσει του άρθρου 35 ΕΕ.

28 Η Ουγγρική Κυβέρνηση εκτιμά ότι η αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως είναι παρά ταύτα απαράδεκτη, καθόσον το προδικαστικό ερώτημα είναι υποθετικό. Το Fővárosi Bíróság εσφαλμένα δέχεται ότι η ουγγρική νομοθεσία δεν επιτρέπει στον ιδιώτη που υποκαθιστά τον εισαγγελέα να εξεταστεί ως μάρτυρας στο πλαίσιο ποινικής δίκης. Προς στήριξη του επιχειρήματός της, η κυβέρνηση αυτή επικαλείται ιδίως τη γνωμοδότηση 4/2007 του ποινικού τμήματος του Legfelsöbb Bíróság (Ανώτατου Δικαστηρίου), της 14ης Μαΐου 2007, στην οποία αναφέρεται ότι «δεν υπάρχει νομικό εμπόδιο για την εξέταση ως μάρτυρα, στο πλαίσιο της ποινικής διαδικασίας, του θύματος που ενεργεί ως ιδιώτης κατήγορος που υποκαθιστά τον εισαγγελέα». Ο G. Katz θεωρεί επίσης ότι δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η ουγγρική νομοθεσία επιτρέπει την εξέταση ως μάρτυρα σε ποινική διαδικασία του ιδιώτη που ασκεί ποινική δίωξη υποκαθιστών τον εισαγγελέα.

29 Πρέπει να υπενθυμιστεί ότι, δυνάμει του άρθρου 46, στοιχείο β΄, ΕΕ, οι διατάξεις της Συνθήκης ΕΚ που αφορούν την αρμοδιότητα του Δικαστηρίου και την άσκηση της αρμοδιότητας αυτής, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται το άρθρο 234 ΕΚ, εφαρμόζονται στις διατάξεις του τίτλου VI της Συνθήκης ΕΕ, υπό τους όρους που προβλέπει το άρθρο 35 ΕΕ. Εντεύθεν προκύπτει ότι το σύστημα του άρθρου 234 ΕΚ εφαρμόζεται επί της αρμοδιότητας του Δικαστηρίου προς έκδοση προδικαστικών αποφάσεων δυνάμει του άρθρου 35 ΕΕ, υπό την επιφύλαξη των προϋποθέσεων που προβλέπει η τελευταία αυτή διάταξη (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 12ης Αυγούστου 2008, C-296/08 PPU, Santesteban Goicoechea, Συλλογή 2008, σ. I-6307, σκέψη 36 και την εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

30 Όπως και το άρθρο 234 ΕΚ, το άρθρο 35 ΕΕ εξαρτά τη δυνατότητα υποβολής στο Δικαστήριο αιτήσεως εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως από την προϋπόθεση ότι το εθνικό δικαστήριο «κρίνει ότι η απόφαση επί του ζητήματος είναι αναγκαία για την έκδοση της δικής του αποφάσεως», οπότε η νομολογία του Δικαστηρίου σχετικά με το παραδεκτό των προδικαστικών ερωτημάτων που υποβάλλονται δυνάμει του άρθρου 234 ΕΚ μπορεί, καταρχήν, να εφαρμόζεται και στις αιτήσεις εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως που υποβάλλονται στο Δικαστήριο δυνάμει του άρθρου 35 ΕΕ (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 28ης Ιουνίου 2007, C-467/05, Dell'Orto, Συλλογή 2007, σ. I-5557, σκέψη 39 και την εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

31 Κατά συνέπεια, το τεκμήριο λυσιτέλειας των προδικαστικών ερωτημάτων που υποβάλλουν τα εθνικά δικαστήρια δεν μπορεί να τίθεται εκποδών παρά μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις, όταν δηλαδή είναι πρόδηλο ότι η ερμηνεία των διατάξεων του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ενώσεως που ζητείται με τα ερωτήματα αυτά δεν έχει καμία σχέση με το υποστατό ή το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης ή όταν το ζήτημα είναι καθαρά υποθετικής φύσεως ή το Δικαστήριο δεν έχει στη διάθεσή του τα πραγματικά και νομικά στοιχεία που απαιτούνται προκειμένου να δώσει χρήσιμη απάντηση στα ερωτήματα που του έχουν υποβληθεί. Αν δεν συντρέχουν οι περιπτώσεις αυτές, το Δικαστήριο είναι καταρχήν υποχρεωμένο να αποφαίνεται επί των προδικαστικών ερωτημάτων που αφορούν την ερμηνεία των πράξεων τις οποίες αφορά το άρθρο 35, παράγραφος 1, ΕΕ (απόφαση Dell'Orto, προπαρατεθείσα, σκέψη 40 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

32 Όπως προκύπτει από τις σκέψεις 18 έως 25 της παρούσας αποφάσεως, η απόφαση του αιτούντος δικαστηρίου εκθέτει τα κυριότερα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης της κύριας δίκης και τις άμεσα κρίσιμες διατάξεις του εφαρμοστέου εθνικού δικαίου και εξηγεί τους λόγους για τους οποίους το αιτούν δικαστήριο ζητεί την ερμηνεία της αποφάσεως-πλαισίου, καθώς και τη σχέση μεταξύ της αποφάσεως αυτής και της εφαρμοστέας εθνικής νομοθεσίας.

33 Αντίθετα απ' ό,τι υποστηρίζει η Ουγγρική Κυβέρνηση, δεν είναι πρόδηλο στην υπόθεση της κύριας δίκης ότι το πρόβλημα είναι υποθετικής φύσεως, καθόσον δεν αμφισβητείται ότι το αιτούν δικαστήριο απέρριψε το αίτημα του G. Katz να του επιτραπεί να εξεταστεί ως μάρτυρας στο πλαίσιο της επίμαχης διαδικασίας ποινικής διώξεως που ασκείται από ιδιώτη που υποκαθιστά τον εισαγγελέα, με την αιτιολογία ότι η ουγγρική νομοθεσία δεν προβλέπει ρητώς το δικαίωμα αυτό σε μία τέτοια περίπτωση.

34 Κατά τα λοιπά, δεν απόκειται στο Δικαστήριο να αποφαίνεται, στο πλαίσιο της διαδικασίας εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως, επί της ερμηνείας των εθνικών διατάξεων ούτε να κρίνει αν η ερμηνεία τους από το αιτούν δικαστήριο είναι ορθή (βλ. μεταξύ άλλων, όσον αφορά το άρθρο 234 ΕΚ, απόφαση της 14ης Φεβρουαρίου 2008, C-244/06, Dynamic Medien, Συλλογή 2008, σ. I-505, σκέψη 19).

35 Επομένως, πρέπει να δοθεί απάντηση στο προδικαστικό ερώτημα.

36 Αντιθέτως, δεν πρέπει να γίνει δεκτό το αίτημα του G. Katz περί διευρύνσεως του πεδίου του υποβληθέντος ερωτήματος, ώστε να εξεταστεί επίσης αν η απόφαση-πλαίσιο συνεπάγεται ότι ορισμένες ανακριτικές εξουσίες που παρέχει η ουγγρική νομοθεσία στην εισαγγελική αρχή παρέχονται και στον ιδιώτη που ασκεί ποινική δίωξη υποκαθιστών τον εισαγγελέα.

37 Συγκεκριμένα, σύμφωνα με το άρθρο 35 ΕΕ, εναπόκειται μόνο στο εθνικό δικαστήριο και όχι στους διαδίκους της κύριας δίκης να φέρουν το ζήτημα ενώπιον του Δικαστηρίου. Δεδομένου ότι η δυνατότητα καθορισμού των προς υποβολή στο Δικαστήριο ερωτημάτων παρέχεται επομένως μόνο στο εθνικό δικαστήριο, οι διάδικοι δεν μπορούν να αλλάζουν το περιεχόμενό τους (βλ. προπαρατεθείσα απόφαση Santesteban Goicoechea, σκέψη 46).

38 Άλλωστε, η απάντηση στα ερωτήματα που διατυπώνει ο G. Katz θα ερχόταν σε αντίθεση προς την αποστολή που έχει αναθέσει στο Δικαστήριο το άρθρο 35 ΕΕ καθώς και προς την υποχρέωση του Δικαστηρίου να διασφαλίζει στις κυβερνήσεις των κρατών μελών και στα ενδιαφερόμενα μέρη τη δυνατότητα να υποβάλλουν παρατηρήσεις σύμφωνα με το άρθρο 23 του Οργανισμού του Δικαστηρίου, λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος ότι, βάσει της διατάξεως αυτής, στα ενδιαφερόμενα μέρη κοινοποιούνται μόνον οι αποφάσεις περί παραπομπής (προπαρατεθείσα απόφαση Santesteban Goicoechea, σκέψη 47).

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

39 Δεν αμφισβητείται ότι τα πρόσωπα που βρίσκονται στην κατάσταση του G. Katz θεωρούνται θύματα υπό την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο α΄, της αποφάσεως-πλαισίου, σύμφωνα με το οποίο θύμα είναι το φυσικό πρόσωπο που έχει υποστεί βλάβη άμεσα προκληθείσα από πράξεις ή παραλείψεις που τελέσθηκαν κατά παράβαση της ποινικής νομοθεσίας κράτους μέλους.

40 Από τα άρθρα 5 και 7 της αποφάσεως-πλαισίου προκύπτει ότι η απόφαση αυτή αφορά τα θύματα, ανεξαρτήτως του αν ενεργούν ως μάρτυρες ή ως διάδικοι.

41 Καμία διάταξη της αποφάσεως-πλαισίου δεν αποκλείει από το πεδίο εφαρμογής της την περίπτωση κατά την οποία, στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας, το θύμα ενεργεί, όπως στην υπόθεση της κύριας δίκης, ως κατήγορος στη θέση της εισαγγελικής αρχής.

42 Από την τέταρτη αιτιολογική σκέψη της αποφάσεως-πλαισίου προκύπτει ότι στα θύματα αξιόποινων πράξεων πρέπει να παρέχεται υψηλό επίπεδο προστασίας.

43 Σύμφωνα με το άρθρο 2, παράγραφος 1, της αποφάσεως-πλαισίου, τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν στα θύματα ουσιαστικό και κατάλληλο ρόλο στο πλαίσιο του συστήματος της ποινικής τους δικαιοσύνης και αναγνωρίζουν τα δικαιώματα και τα έννομα συμφέροντά τους, ιδίως στο πλαίσιο της ποινικής διαδικασίας.

44 Το άρθρο 3, παράγραφος 1, της αποφάσεως-πλαισίου ορίζει, γενικώς, ότι τα κράτη μέλη κατοχυρώνουν τη δυνατότητα των θυμάτων να ακούονται κατά τη διαδικασία και να προσκομίζουν αποδεικτικά στοιχεία.

45 Συνεπώς, καίτοι το θύμα που ενεργεί ως ιδιώτης κατήγορος υποκαθιστών την εισαγγελική αρχή μπορεί να αξιώσει τα δικαιώματα που προβλέπει η απόφαση-πλαίσιο για τα θύματα, εντούτοις παραμένει το γεγονός ότι ούτε το άρθρο 3, παράγραφος 1, της απόφασης-πλαισίου ούτε καμία άλλη διάταξή της παρέχει διευκρινίσεις για το σύστημα των αποδείξεων που ισχύει όσον αφορά τα θύματα στο πλαίσιο της ποινικής διαδικασίας.

46 Επιβάλλεται συνεπώς η διαπίστωση ότι η απόφαση-πλαίσιο, επιβάλλοντας στα κράτη μέλη, αφενός, να εξασφαλίζουν στα θύματα ένα υψηλό επίπεδο προστασίας και έναν ουσιαστικό και κατάλληλο ρόλο στο πλαίσιο του συστήματος της ποινικής τους δικαιοσύνης και, αφετέρου, να αναγνωρίζουν τα δικαιώματα και τα έννομα συμφέροντα των θυμάτων και να μεριμνούν ώστε να μπορούν τα θύματα να ακουστούν και να παράσχουν αποδεικτικά στοιχεία, αφήνει στις εθνικές αρχές ευρεία εξουσία εκτιμήσεως όσον αφορά τους συγκεκριμένους τρόπους επιτεύξεως των στόχων αυτών.

47 Ωστόσο, προκειμένου το άρθρο 3, παράγραφος 1, της αποφάσεως-πλαισίου να μην απολέσει σημαντικό μέρος της πρακτικής του αποτελεσματικότητας και να μην αγνοηθούν οι υποχρεώσεις του άρθρου της 2, παράγραφος 1, οι διατάξεις αυτές συνεπάγονται, εν πάση περιπτώσει, ότι το θύμα μπορεί να καταθέσει στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας και ότι η κατάθεση αυτή μπορεί να ληφθεί υπόψη ως αποδεικτικό στοιχείο.

48 Επιβάλλεται να προστεθεί ότι η απόφαση-πλαίσιο πρέπει να ερμηνεύεται κατά τρόπο ώστε να γίνονται σεβαστά τα θεμελιώδη δικαιώματα, μεταξύ των οποίων πρέπει να τονιστεί ιδιαίτερα το δικαίωμα για δίκαιη δίκη, όπως το δικαίωμα αυτό διακηρύσσεται στο άρθρο 6 της ΕΣΔΑ (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 16ης Ιουνίου 2005, C-105/03, Pupino, Συλλογή 2005, σ. I-5285, σκέψη 59).

49 Εναπόκειται επομένως στο αιτούν δικαστήριο να βεβαιωθεί ειδικότερα ότι η προσκόμιση των αποδείξεων στο πλαίσιο της όλης ποινικής διαδικασίας δεν καθιστά άδικη τη διαδικασία υπό την έννοια του άρθρου 6 της ΕΣΔΑ, όπως έχει ερμηνευθεί από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 10ης Απριλίου 2003, C-276/01, Steffensen, Συλλογή 2003, σ. I-3735, σκέψη 76, και Pupino, προπαρατεθείσα, σκέψη 60).

50 Υπό τις συνθήκες αυτές, στο υποβληθέν ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι τα άρθρα 2 και 3 της αποφάσεως-πλαισίου έχουν την έννοια ότι δεν υποχρεώνουν το εθνικό δικαστήριο να επιτρέψει στο θύμα αξιόποινης πράξης να εξεταστεί ως μάρτυρας στο πλαίσιο διαδικασίας ασκήσεως διώξεως από ιδιώτη που υποκαθιστά τον

εισαγγελέα, όπως αυτή της κύριας δίκης. Ωστόσο, αν δεν παρέχεται η δυνατότητα αυτή, πρέπει να επιτρέπεται στο θύμα να καταθέσει και η κατάθεση αυτή να λαμβάνεται υπόψη ως αποδεικτικό στοιχείο.

Επί των δικαστικών εξόδων

51 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τρίτο τμήμα) αποφαίνεται:

Τα άρθρα 2 και 3 της αποφάσεως-πλαισίου 2001/220/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 15ης Μαρτίου 2001, σχετικά με το καθεστώς των θυμάτων σε ποινικές διαδικασίες, έχουν την έννοια ότι δεν υποχρεώνουν το εθνικό δικαστήριο να επιτρέψει στο θύμα αξιόποινης πράξης να εξεταστεί ως μάρτυρας στο πλαίσιο διαδικασίας ασκήσεως διώξεως από ιδιώτη που υποκαθιστά τον εισαγγελέα, όπως αυτή της κύριας δίκης. Ωστόσο, αν δεν παρέχεται η δυνατότητα αυτή, πρέπει να επιτρέπεται στο θύμα να καταθέσει και η κατάθεση αυτή να λαμβάνεται υπόψη ως αποδεικτικό στοιχείο.

(υπογραφές)